

**О.В. Довгаль, канд. екон. наук, доцент
кафедра економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет**

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ РЕГІОНУ: СТАН ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В статті представлено вивчення переважної більшості методичних підходів до оцінки ресурсного потенціалу будь-якого рівня. Показано, що етапу формалізації інтегрального показника, передують пропозиції щодо методики та оцінки на їх основі головних компонент. У випадку оцінки ресурсного потенціалу сільських територій – це методологія оцінки їх природно-ресурсного, демографічного, туристично-рекреаційного та виробничого потенціалів.

Дослідження показали, що фокусування уваги на сфері сільськогосподарського виробництва, як ключовій у реалізації виробничого потенціалу сільських територій, є тимчасовим явищем. По мірі розвитку економіки сільських територій, відбуватиметься диверсифікація суспільного виробництва – розвиватимуться народні промисли, промислова переробка сільськогосподарської сировини, сфери послуг несільськогосподарського характеру тощо. Економіка сільських територій ставатиме складнішою, що вимагатиме відповідних методичних підходів до оцінки її виробничого потенціалу.

Ключові слова: *механізм розвитку, методологічні підходи, сільські території, регіональний розвиток, прогнозування, моніторинг.*

Постановка проблеми. Оцінка стану природно-ресурсного потенціалу аграрної сфери залежить від врахування сукупності природних (біологічних) умов створених на окремій території (регіоні) історично та включає дослідження асиміляційного потенціалу природних факторів, тобто здатності природних ресурсів, ландшафтів до самовідновлення з метою отримання економічних, соціальних і екологічних переваг, у тому числі у довгостроковій перспективі, з мінімізацією екологічних ризиків і забезпечення збереження навколишнього середовища.

Складові природно-ресурсного забезпечення у розвитку аграрного сектору економіки регіонів залишаються пріоритетними у напрямі поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів і отримання відповідних переваг для виробничої і соціальної інфраструктури, спрямування розвитку галузі у біоекономічну площину. Проте, екологічна обґрунтованість природно-ресурсного потенціалу полягає не лише у визначенні допустимого обсягу використання ресурсів, що за умов виконання відповідних природоохоронних заходів забезпечувало б їх відтворення, а й в урахуванні всіх можливих наслідків для довкілля, пов'язаних з освоєнням ресурсу. Наслідки проявляються у виникненні чи посиленні несприятливих природних процесів та виснаженні решти ресурсів, навіть у випадку, якщо вони жодним чином не пов'язані з існуючими формами господарювання на певній території.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань теоретико-методологічних підходів дослідження сільських територій в присвячено праці таких закордонних та вітчизняних вчених, як М. Аптекарь, А.Ужва, І. Бланк, Р. Брелі, В. Дорофієнко, М. Корецький, В.Лагодієнко, О.Павлов, А. Пересада, О. Поважний, А. Раппапорт, В. Федоренко, У. Шарп. Однак деякі питання щодо методологічних підходів до оцінки ресурсного потенціалу розвитку сільських територій залишаються недостатньо висвітленими та потребують комплексного дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є дослідження особливостей сучасних методологічних підходів до оцінки ресурсного потенціалу сільських територій регіону. У межах досягнення мети виокремлено наступні завдання: дослідити показник ресурсного потенціалу, а також рівня розвитку сільських територій, які мають враховуватися у комплексі через застосування коефіцієнтів вагомості; провести аналіз підходу згідно з яким виробничий потенціал сільських територій ототожнюється з їх потенціалом сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу досліджень. Перспективним методичним підходом до оцінки природно-ресурсного потенціалу сільських територій є його капіталізація. Капіталізацію територіальних активів вони пропонують проводити за аналогією із капіталізацією активів підприємства, вважаючи, що капіталізація природних ресурсів зумовлює розміщення активів природного капіталу у зоні впливу бізнес-структур, що взаємодіють з інвестиційним центром при владних структурах, що, у

кінцевому підсумку, призводить до перерозподілу дивідендів між власниками природних ресурсів (рис. 1).

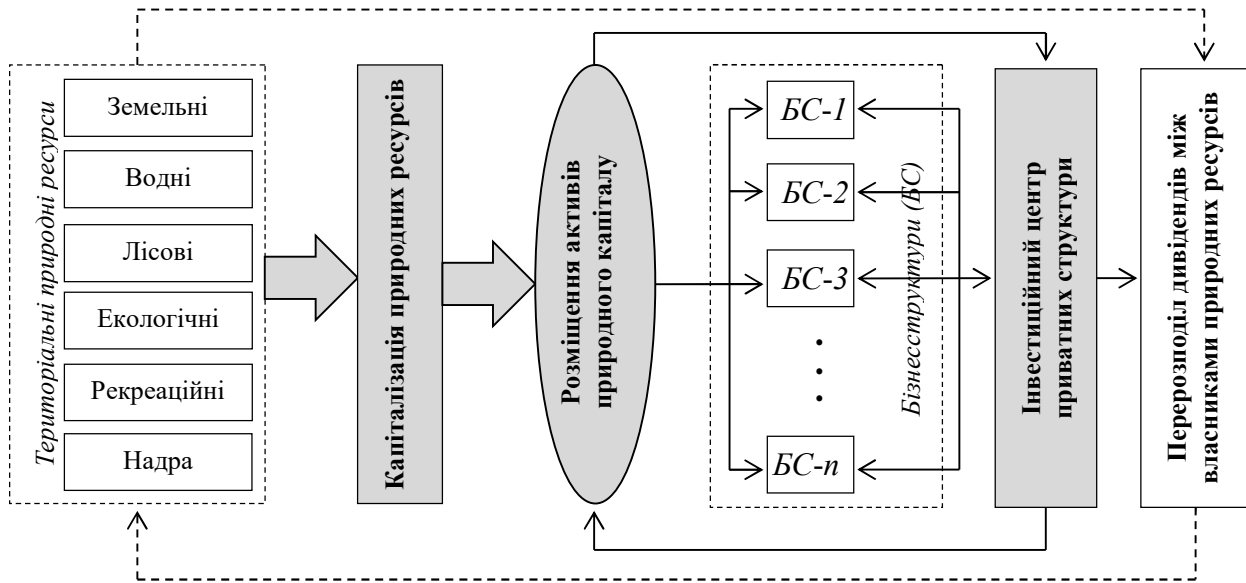

Рис. 1. Схема відтворення природного капіталу [1]

Для оцінки і використання потенціалу природних ресурсів в аграрній сфері економіки, Россоха В.В. пропонує, передусім, оцінювати якість природних ресурсів за допомогою бонітування. Вчений вважає, що головною умовою бонітування природних ресурсів є порівняльна якісна оцінка задоволення потреб рослин у необхідних факторах життя.

Виражений у балах бонітет природних ресурсів є інтегральною величиною різноманітних властивостей та ознак умов зволоження й температури, вимірюваних у різних одиницях (мм, %, днях, мг-екв, г тощо). Для бонітування природних умов, що забезпечуються ресурсами, використовується 17 факторіальних показників, які об'єднують у дві групи [2]. До першої групи факторів, що відображають умови зволоження, віднесено вісім показників, а саме: опади за рік і за періоди квітень – жовтень та квітень – червень; запаси продуктивної вологи в метровому шарі ґрунту (під озимими культурами) до початку весни; кількість днів за вегетацію з відносною вологістю повітря, нижчою 30%; дефіцит вологості повітря за рік та з квітня по жовтень; кількість суховійних днів за вегетацію. При визначенні окремих індексів слід враховувати, що з такими факторами, як опади, запаси ґрунтової вологи, зв'язок продуктивності рослин прямий, а з іншими (кількість суховійних днів, дефіцит вологості повітря) – зворотний. Друга група факторів характеризує температурні умови й налічує дев'ять показників, а саме: тривалість періоду з

температурою повітря вище +10 °С; сума активних середньодобових температур вище +10 °С; тривалість періоду з температурою повітря вище +15 °С; середньодобова температура повітря за періоди листопад – березень і квітень – жовтень; середньорічне значення сумарної фотосинтезувальної активної сонячної радіації (ФАР) за період року з температурою повітря вище +10 та +5 °С. Якщо найвищий бал бонітету становить 100, то за законом рівнозначності факторів кожному із 17 визначених показників надається однакова факторна вага, тому розрахункова значущість (умовна частка) фактора становить приблизно 5,88 бала. Для підвищення вірогідності даних варто якість двох груп критеріальних показників (зволоження та температурних) визначати за середньою арифметичною (B_1) і середньою геометричною (B_2) з урахуванням поправочних індексів від найбільшого (оптимального) показника. Середньопропорційний бал визначається за формулою:

$$B_{СП} = B_1 \cdot B_2 [3], \quad (1)$$

Україна – вододефіцитна країна. Середньорічний дефіцит води становить приблизно 4 млрд. м³. Особливого значення набуває питання забезпечення водними ресурсами Причорноморського регіону України, де дефіцит води та загроза опустелення є актуальними екологічними проблемами.

Вплив водного фактора на виробничу діяльність підприємства визначається водомісткістю одиниці продукції (м³/т; м³/тис.грн). За показниками водомісткості продукції та чинними нормами водокористування можна порівнювати окремі підприємства і галузі аграрної економіки, обґрунтовувати спецводокористування, встановлювати структуру й рівень водокористування з урахуванням водоресурсного потенціалу, розробляти науково обґрунтовані перспективні норми водоспоживання на базі науковотехнологічних досягнень. Зниження питомої водомісткості виробництва продукції (ΔQ) є різницею питомих на одиницю продукції об’ємів води (Q) у базовий (t_1) та розрахунковий (t_2) періоди і формалізованою мовою описується рівнянням:

$$\Delta Q = Q^{t_1} - Q^{t_2}, \quad (2)$$

Коефіцієнт використання води (K_3) визначають за формулою:

$$K_3 = \frac{Q_f}{Q_n} \Rightarrow 1, \quad (3)$$

де: Q_f і Q_n – фактичне і планове (нормативне) використання води, м^3 . Россоха

Ресурсний потенціал сільських територій є відносною величиною. Це означає, що оцінка рівня забезпеченості тим чи іншим видом ресурсів, особливо природних [3], визначається у процесі порівняння. Наприклад, Бурлака Н. І. вказує на те, що Україна – одна із найбільших країн Європи [4]. І аргументує це тим, що її земельний фонд - 603,5 тис. км² [5], що становить 5,7% території Європи та 0,5% площі земної кулі. Земельні ресурси України характеризуються високим біопродуктивним потенціалом, в структурі якого переважають родючі ґрунти чорноземного типу – 60,2% від площі орних земель [6], що становить близько 7% світових запасів [7].

Місевич М.А., оцінюючи рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств Житомирської області земельними ресурсами, вказує на те, що спостерігається значне коливання загальної площі земель поміж районами області - найбільшими серед них є Овруцький - 322,3 тис. га, Олевський - 224,7, Ємільчинський - 211,1 та Новоград-Волинський - 209,9 тис. га райони. Їх частка складає майже третину всіх земель області. Водночас лише по 84-87 тис. га земель у Черняхівському, Червоноармійському, Бердичівському і Володарсько-Волинському районах, найменшими є Любарський - 75,7 тис. га та Брусилівський - 62,6 тис. га райони [8].

Рушак В. М., аналізуючи стан забезпеченості та рівня використання земельних ресурсів в особистих селянських господарствах у Волинській області, вказує на те, що земельний фонд області станом на 1 січня 2014 р. становив 2014,4 тис. га і найбільша його частка припадала на землі сільськогосподарського призначення. Вчений з'ясував та показав, що переважаючими як за кількістю, так і площею земельних ділянок залишаються великі домогосподарства з площею більше 1 га, але, при цьому, прослідковується тенденція до збільшення частки дрібних домогосподарств (з площею до 0,5 га), зокрема за 2012 р. на 2,1 в. п. [9].

Бородіна О. М., Прокопа І. В. та Юрчишин В. В. вважають, що розмір землекористування домогосподарства є одним з індикаторів характеру його сільськогосподарської діяльності - непрямою характеристикою того, чи має вона споживче, чи товарне (комерційне) спрямування. Вчені

вважають, що ділянки площею 1 га достатньо для виробництва сільськогосподарської продукції з метою продовольчого забезпечення сім'ї із 4 осіб; більший розмір землекористування свідчить про можливість виробляти товарну продукцію [9].

На нашу думку, поряд із порівняльною методикою оцінки рівня забезпеченості земельними ресурсами даної території, альтернативним методичним підходом може бути і нормативний – визначення рівня забезпеченості земельними ресурсами, виходячи із фактичного значення та нормативної потреби у продовольчих ресурсах населення (міського і сільського) даної території, і фактичної продуктивності земель сільськогосподарського призначення:

$$D_{\zeta\zeta\delta}^{\circ} = \frac{\sum_{i=1}^n \hat{a}_s \cdot \ddot{i}_s}{\sum_{i=1}^n \tilde{n}_s^{\circ} \cdot i} \cdot 100\% , \quad (4)^*$$

$$D_{\zeta\zeta\delta}^i = \frac{\sum_{i=1}^m \hat{a}_s \cdot \ddot{i}_s}{\sum_{i=1}^m \tilde{n}_s^i \cdot i} \cdot 100\% , \quad (5)^{\dagger}$$

де: $\hat{D}_{\zeta\zeta\delta}$ і $\check{D}_{\zeta\zeta\delta}$ - фактичний і нормативний рівень забезпеченості земельними ресурсами відповідно, %

v_i – виробництво i -го виду продовольства з 1 га сільськогосподарських угідь, т, ц, кг;

n_i – площа сільськогосподарських угідь, відведена під виробництво i -го виду продовольства;

$\tilde{n}_s^{\circ}$ і $\tilde{n}_s^i$ - фактичний і нормативний середньодушовий рівень споживання i -го виду продовольства відповідно, кг на 1 особу за рік;

n – середньорічна кількість осіб, які проживають на даній території, тис. осіб.

Для того, щоб зробити висновок про рівень забезпеченості земельними ресурсами даної території можна використовувати три критеріальних оцінки[‡]:

1) $\hat{D}_{\zeta\zeta\delta} (\check{D}_{\zeta\zeta\delta}) > 1$ – це достатній рівень забезпеченості земельними

* власна розробка автора

† власна розробка автора

‡ власна розробка автора

ресурсами, який дозволяє не тільки задовольнити локальні потреби у продовольстві, але і продавати їх лишки за межі даної території;

2) $E_{\zeta\zeta\zeta}^{\dot{}} (E_{\zeta\zeta\zeta}^{\dot{}}) = 1$ – це задовільний рівень забезпеченості земельними ресурсами, який дозволяє задовольнити локальні потреби у продовольстві, але не дозволяє їх продавати за межі даної території;

3) $E_{\zeta\zeta\zeta}^{\dot{}} (E_{\zeta\zeta\zeta}^{\dot{}}) < 1$ – це незадовільний рівень забезпеченості земельними ресурсами, який не дозволяє задовольнити локальні потреби у продовольстві.

Відтворення потенціалу земельних ресурсів сільських територій відбувається завдяки відповідним агротехнічним та ґрунтозахисним заходам:

- внесення мінеральних та органічних добрив;
- вапнування кислих та гіпсування солоних ґрунтів;
- ґрунтозахисні способи обробітку, наприклад технологія no-till;
- рівень розораності;
- частка пасовищ та сіножатей в структурі сільськогосподарських угідь;
- частка кормового клину в структурі посівних площ;
- довжина лісозахисних смуг тощо.

Методологія оцінки відтворення потенціалу земельних ресурсів сільських територій, базуватиметься на перенесенні змісту описаних заходів у відповідні показники:

- 1) обсяг внесених мінеральних добрив на одиницю площі сільськогосподарських угідь, кг на 1 га, всього та за видами;
- 2) частка площ, оброблених мінеральними добривами, до загальної площі сільськогосподарських угідь, %;
- 3) внесення органічних добрив на одиницю площі сільськогосподарських угідь, кг на 1 га;
- 4) частка площ, оброблених органічними добривами, до загальної площі сільськогосподарських угідь, %;
- 5) вапнування кислих ґрунтів, до загальної площі сільськогосподарських угідь із підвищеним рН, %;
- 6) гіпсування солоних ґрунтів, до загальної площі сільськогосподарських угідь із підвищеним вмістом солей, %;
- 7) ґрунтозахисні способи обробітку, до загальної площі ріллі, %
- 8) рівень розораності, частка ріллі в структурі сільськогосподарських угідь, %
- 9) частка пасовищ та сіножатей в структурі сільськогосподарських угідь, %;
- 10) частка кормового клину в структурі посівних площ, %;

11) довжина лісозахисних смуг, км.

Важливим методичним прийомом аналізу рівня відтворення потенціалу земельних ресурсів сільських територій є порівняння величини поживних речовин, винесених з урожаєм та кількістю внесених мінеральних добрив.

Дослідження показують, що сьогодні Україні загрожує реальна небезпека, катастрофічна і непоправна за наслідками - демографічна криза. Зменшення тривалості життя, народжуваності, зниження рівня здоров'я нації, зростання еміграції, збільшення смертності населення, його старіння тощо - все це безпосередньо впливає на кількісно-якісний, кваліфікаційно-освітній рівень робочої сили, яка в кінцевому рахунку забезпечує державний та індивідуально-людський добробут. Чисельність населення, його динаміка і статевовікова структура - найважливіші показники демографічної характеристики народонаселення [10].

Для сучасної демографічної ситуації в Україні, особливо на її сільських територіях, характерні:

- зменшення народжуваності, збільшення смертності і відсутність природного приросту;
- постаріння населення, збільшення «навантаження» на працездатну його частину;
- скорочення тривалості життя як чоловіків, так і жінок;
- погіршення здоров'я;
- інтенсифікація міграційних процесів, вплив яких на демографічні та соціально-економічні показники суперечливий і нерідко негативний [11].

Говорко О.В. слушно зауважує, що демографічний потенціал сільських територій визначається за кількісними та якісними характеристиками. Кількісну характеристику визначають кумулятивною кривою, що складається з чисельності поколінь груп населення фертильного віку (15-49 років) досліджуваного періоду, а якісну – коефіцієнтом народжуваності в указаних групах фертильного віку, причому чисельність фертильного населення визначається за даними кількості народжених у минулому періоді, що зсунуті на величину віку покоління, вказані характеристики множаться, що дає змогу визначати відтворення населення в минулому, теперішньому періодах та складати прогнози. Вчена також пропонує формулу розрахунку нормативного демографічного потенціалу:

$$ДП_n = Ч_{ф(п-т)} \cdot K_{н(п)}, \quad (6)$$

де: $ДП_n$ – демографічний потенціал нормативний;

$Ч_{\phi}$ – чисельність жінок фертильного віку (0,5 значення кумулятивної діаграми чисельності);

K_n – коефіцієнт народжуваності;

n – позначення поточного року;

t – вік покоління ($t = 28$ років) [12].

В концепції демографічного розвитку України на 2005-2015 рр. основними кількісними параметрами демографічного розвитку є:

- сумарний показник народжуваності;
- рівень смертності немовлят, %;
- середня очікувана тривалість життя при народженні, років;
- сальдо міграції, тис. осіб;
- загальна чисельність населення, тис. осіб;
- частка осіб у віці 60 років і старше в загальній чисельності населення, % [13,14].

Крупін В.С., Максименко А.О. та Злидник Ю.Р. справедливо вважають, що соціально-демографічний потенціал окремого регіону розкривається передусім через наявність працездатного населення (у віці 15-64 р.), спроможного здійснювати активну економічну діяльність і брати участь у розвитку території свого проживання. Водночас наявність населення у молодому віці (0-14 років) відображає перспективи поповнення робочої сили у найближчих роках. Вчені слушно зауважують, що незадовільний рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури на селі спричиняє відсутність перспектив для особистісного розвитку, багато сімей обмежуються однією або двома дітьми, що не забезпечує природного відтворення сільського населення. Додатково на поглиблення цих тенденцій впливають відсутність можливості працевлаштування та забезпечення належного рівня доходів батьків, активна трудова міграція сільського населення в працездатному віці, і як результат – поява психологічних бар'єрів щодо збільшення сімей і неготовності брати на себе відповідальність за майбутнє дітей.

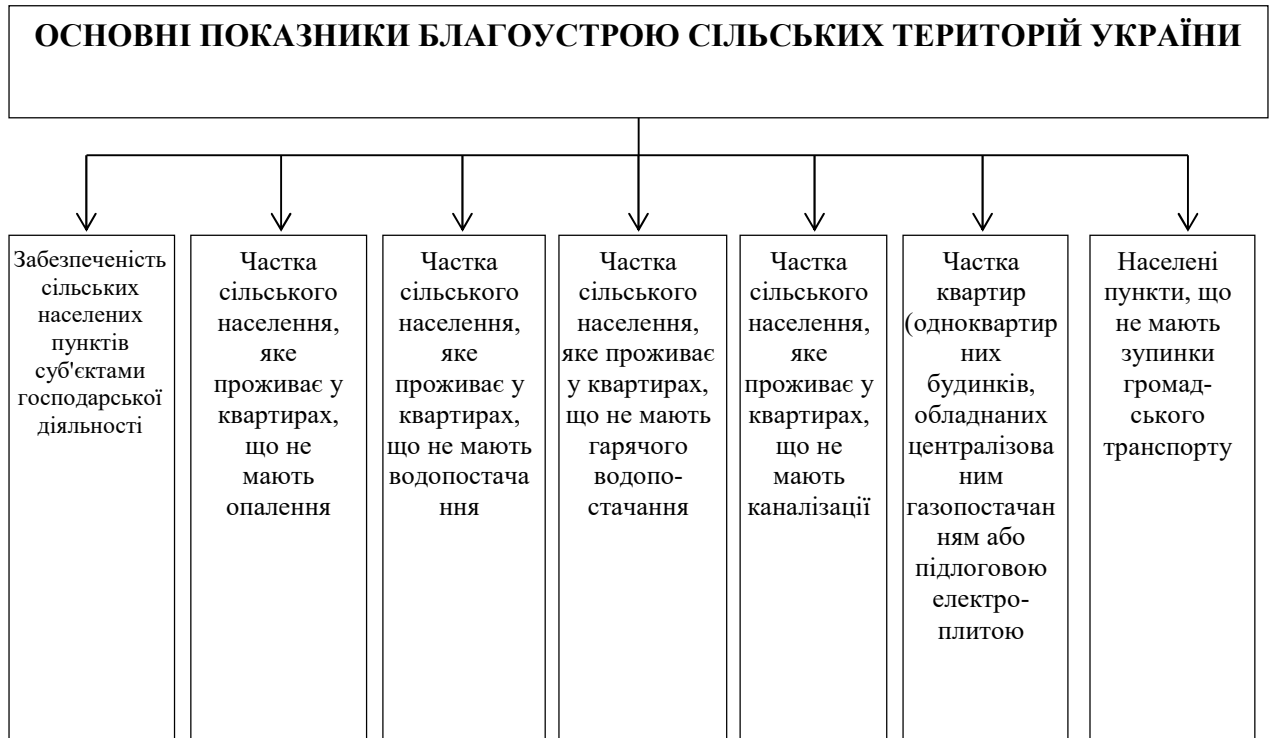
На цю ж проблему вказує і Мартинова Л. Б., яка відмічає, що аналіз проблем відтворення соціально-демографічного потенціалу України, порівняно із країнами ЄС, дає змогу виділити три основних шляхи виходу із кризового стану:

- реформування системи охорони здоров'я населення;
- зосередження реформ на підвищенні рівня життя населення;
- стимулювання зростання соціально-економічної якості відтворюваного населення.

Отже, одним із головних факторів відтворення та розвитку демографічного потенціалу сільських територій є забезпечення

достатнього рівня розвитку соціальної інфраструктури у сільських населених пунктах.

Залізко В.Д. пропонує класифікацію індикаторів благоустрою сільських територій (рис. 2):

Рис. 2. Класифікація індикаторів благоустрою сільських територій

Відповідно до стандартів розвинутих країн світу житловий будинок обов'язково повинен мати комунальні зручності: водопостачання, у тому числі гаряче, водовідведення, електропостачання, опалення тощо, в іншому випадку він вважається непридатним для життя. В сільській місцевості водопроводом обладнано 29 % загальної площі у житлових будинках, каналізацією – 25, опаленням – 39, газом – 84, мають гаряче водопостачання 13 % загальної площі. Недоступність соціальних послуг для більшості селян в Україні пов'язана або з відсутністю установ та організацій, які їх надають, або низьким рівнем грошових доходів і неможливістю їх збільшення. Так, 52 % сільських населених пунктів не мають шкіл, 34 – закладів охорони здоров'я, 45% – клубних закладів.

Отже, показники відтворення демографічного потенціалу сільських територій, можуть бути представлені у наступному вигляді:

- 1) чисельність населення фертильного віку, представленою групами обох статей у віці 15-49 років, тис. осіб;
- 2) коефіцієнт народжуваності на одну жінку фертильного віку;

- 3) сумарний показник народжуваності;
- 4) рівень смертності немовлят, %;
- 5) середня очікувана тривалість життя при народженні, років;
- 6) сальдо міграції, тис. осіб;
- 7) загальна чисельність населення, тис. осіб;
- 8) частка осіб у віці 60 років і старше в загальній чисельності населення, %

На нашу думку, у методичному апараті дослідження динаміки демографічного потенціалу сільських територій важливе місце посідають показники умов його відтворення та розвитку – рівень забезпечення сільської території об'єктами соціальної інфраструктури – соціально-споживацької та соціально-культурно.

Висновки. Фокусування уваги на сфері сільськогосподарського виробництва, як ключовій у реалізації виробничого потенціалу сільських територій, є тимчасовим явищем. По мірі розвитку економіки сільських територій, відбуватиметься диверсифікація суспільного виробництва – розвиватимуться народні промисли, промислова переробка сільськогосподарської сировини, сфери послуг несільськогосподарського характеру тощо. Економіка сільських територій ставатиме складнішою, що вимагатиме відповідних методичних підходів до оцінки її виробничого потенціалу. Однак, наразі актуальним залишається підхід згідно з яким виробничий потенціал сільських територій ототожнюється з їх потенціалом сільськогосподарського виробництва.

Бібліографічний список: 1. Хвесик М.А., Бистряков І.К., Левковська Л.В., Пилипів В.В. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. – 465 с. 2. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку і трансформацій; під ред. Б.М. Данилишина. – К.: Нічлава, 2006. – 704 с. 3. Россоха В.В. Методичні підходи до оцінювання і використання потенціалу природних ресурсів в аграрній сфері економіки // Економіка природокористування. – 2009. – № 3. – С. 83-96. 4. Малиш Н.А. Структурні показники та економічна оцінка природно-ресурсного потенціалу України. Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 1. – URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/11.pdf>. 5. Бурлака Н.І. Світовий досвід використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2012. – № 9. – С. 142-149. 6. Статистичний щорічник України за 2016 рік. – К.: Державна служба статистики України. – 2017. – 611 с. 7. Хвесик М.А. Стратегічні перспективи раціоналізації землекористування

в контексті соціально-економічного піднесення України // Економіка АПК. – 2009. – № 3. – С. 24–29. 8. Галушко В.П., Білик Ю.Д., Даниленко А.С. Формування ринку землі в Україні. – К.: Вид-во «Урожай», 2006. – 277 с. 9. Бородіна О.М., Прокопа І.В., Юрчишин В.В. Теорія, політика та практика сільського розвитку. – К.: НАН України, Інститут економіки та прогнозування. – 2010. – 376 с. 10. Баб'як Г.П. Демографічні чинники та їх вплив на відтворення трудового потенціалу України. Соціально-трудова відносина: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 362-366. 11. Шило К.М. Демографічні передумови формування трудового потенціалу України. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2. – С. 110-116. 12. Говорко О.В. Сутність демографічного потенціалу: проблеми теорії та практики // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. Вип. 2. – С. 68-74. 13. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції демографічного розвитку на 2005-2015 роки» №724-р від 08.10.2004 р. Офіційний вісник України. – 2004. – № 41. – С. 32. 14. Пирожков С.І. Демографічний фактор у глобальній стратегії розвитку України // Демографія та соціальна політика. – 2004. – № 1-2. – С. 5–20. 15. Лагодієнко В.В. Чинники економічного зростання регіонів в умовах диспропорційності / В.В. Лагодієнко, О.В. Довгаль // «Актуальні проблеми інноваційної економіки» науковий журнал. – № 3. – 2018. – С. 15-21.

Довгаль А.В. Особенности современных методологических подходов к оценке ресурсного потенциала сельских территорий региона: состояние и направления совершенствования. В статье представлены изучения подавляющего большинства методических подходов к оценке ресурсного потенциала любого уровня. Показано, что этапа формализации интегрального показателя, предшествуют предложения по методике и оценки на их основе главных компонент. В случае оценки ресурсного потенциала сельских территорий - это методология оценки их природно-ресурсного, демографического, туристско-рекреационного и производственного потенциалов.

Исследования показали, что фокусирование внимания на сфере сельскохозяйственного производства, как ключевой в реализации производственного потенциала сельских территорий, является временным явлением. По мере развития экономики сельских территорий будет происходить диверсификация общественного производства - развиваться народные промыслы, промышленная переработка сельскохозяйственного сырья, сферы услуг несельскохозяйственного характера и тому подобное. Экономика сельских территорий будет становиться сложнее, что потребует

соответствующих методических подходов к оценке ее производственного потенциала.

Ключевые слова: механизм развития, методологические подходы, сельские территории, региональное развитие, прогнозирование, мониторинг.

Dovgal O.V. Features of modern methodological approaches to the assessment of the resource potential of rural areas in the region: the state and directions of improvement. The article presents the study of the overwhelming majority of methodological approaches to assessing the resource potential of any level. It is shown that the stage of the formalization of the integral index, preceded by proposals for the methodology and the evaluation of the main components on their basis. In the case of assessing the resource potential of rural areas - a methodology for assessing their natural resource, demographic, tourist, recreational and production potential.

Today Ukraine faces real danger, catastrophic and irreparable consequences - the demographic crisis. Lowering the life expectancy, fertility, reducing the health of the nation, increasing emigration, increasing mortality, aging, etc. - all of this directly affects the quantitative-qualitative, qualification-educational level of the labor force, which ultimately provides the state and individual-human welfare.

It is proved that the indices of the conditions of its reproduction and development occupy an important place in the study of the dynamics of the demographic potential of rural areas by means of the methodical device. The level of provision of the rural territory by the objects of social infrastructure - social and consumer and socio-cultural

Studies have shown that focusing attention on the field of agricultural production, as a key to the realization of the productive potential of rural areas, is a temporary phenomenon. As the rural economy develops, diversification of social production will take place - folk crafts, industrial processing of agricultural raw materials, non-agricultural services, etc. will develop. The economy of rural areas will become more complex, which will require appropriate methodological approaches to assess its productive potential.

Key words: development mechanism, methodological approaches, rural areas, regional development, forecasting, monitoring.

Стаття надійшла до редакції: 25.10.2018 р.